

Settlements og socialt arbejde

– et stykke levende socialhistorie

Af Rikke Posborg

Det første settlement, Toynbee Hall, blev oprettet i London i 1884. London havde på det tidspunkt omkring 4 mill. indbyggere, byen voksede hurtigt og fattigdommen var massiv. Såvel religiøse som filantropiske organisationer arbejdede blandt byens fattige. Hertil kom nye politiske strømninger, der satsede på at organisere arbejderne med henblik på mere gennemgribende omvæltninger i samfundet.

Det første settlement blev oprettet af præsten Samuel Barnett, der havde boet i East London i flere år. Bag initiativet var en kreds af kirkefolk, med tilknytning til reform socialister samt akademikere fra Oxford universitet. En af dem var Arnold Toynbee, der var historiker ved universitetet, og som i lange perioder boede i East London. Han var meget optaget af at gøre noget ved den sociale ulighed og ved sine forelæsninger på universitetet, var han fortalende for at skabe større social lighed gennem uddannelse og udveksling af viden og erfaring mellem akademikere og den fattige befolkning. Toynbee kritiserede såvel de rige som middelklassen, for at tilbyde de fattige barmhjertighed, men ikke retfærdighed. Han foreslog at universiteterne skulle slå sig ned i fattige byområder. Toynbee døde i 1883, kun 31 år gammel.

Samuel Barnett og hans kone Henrietta Barnett realiserede året efter nogle af disse ideer konkret gennem åbningen af *The Universities Settlement Toynbee Hall*, med støtte fra såvel kirkelige, filantropiske som politiske kredse. Toynbee Hall eksisterer stadig på den oprindelige adresse i nr. 28 Commercial Street, East London, og settlementet arbejder fortsat for at udvikle og styrke vilkårene for dem, som ingen fortrin har på grund af fattigdom og arbejdsløshed.

Pionererne i Chicago

Settlement-ideen spredtes hurtigt, såvel i England som i andre lande: Frankrig, Canada, Finland, Holland, Japan, Tyskland, Rusland, Danmark, Sverige, Ungarn mv.

Værd at nævne er især Hull-House i Chicago, som blev oprettet af Jane Addams (1860-1935). Hull-House kom til at adskille sig markant fra såvel Toynbee Hall som mange af de andre settlements, der kom til. Hertil kommer, at Hull-House betragtes som en oprindelig kilde til, at disciplinen socialt arbejde blev etableret og Jane Addams betragtes som pioner indenfor socialt arbejde.

Jane Addams og hendes studiekammerat Ellen Gates Starr flyttede i september 1889 ind i en forladt rigmandsvilla, beliggende i Chicagos vestlige del, nuværende "Near West Side", der dengang udelukkende var beboet af fattige immigranter, fortrinsvis fra syd og øst Europa. De to kvinder havde året før været på en fælles ud-

HULL-HOUSE PÅ HJØRNET AF POLK OG HALSTED STREETS SIDST I 1920'ERNE

landsrejse og besøgte Toynbee Hall i London. De blev meget inspireret af settlement-ideen og miljøets mix mellem praktisk socialisme, religion, kultur og det konkrete møde med arbejderbefolkningen.

Hull-House i Chicago blev ikke nogen kopi af Toynbee Hall. Kredsen bag Hull-House var fortrinsvis kvindelige akademikere – *en galakse af fremragende kvindelige personligheder* – uden kirkelig tilknytning, men med stort engagement i politiske spørgsmål, kultur, sociale forhold og i ligestillingssagen. Kvinderne omkring Hull-House ville leve et andet liv, end det var gængs for middelklassekvinder. De undlod at gifte sig og de fik ikke børn. De ville også gå nye veje i kampen mod fattigdom. Fattige borgere skulle ikke mødes som ofre, som nogen det var synd for, kvinderne i Hull-House ville forstå de fattiges hverdag og livsførelse.

Hull-House blev hurtigt et kendt miljø, der husede hjemløse kvinder og deres børn, oprettede folkekøkken, organiserede børnepasning og en række sociale, politiske og kulturelle aktiviteter i det fattige og kosmopolitiske indvandrerkvarter. Hertil kom, at settlementet også forestod forskning af en række sociale forhold i kvarteret.

Settlementsarbejdet tiltrak også mænd. John Dewey, der var professor ved University of Chicago, var i mange år aktiv frivillig i Hull-House. En anden støtte var G. Herbert Mead, ligeledes professor ved universitetet. Han sad i mange år i Hull-House's bestyrelse. Dewey og Mead er begge vigtige bidragydere til den symbolske interaktionisme, også benævnt kritiske pragmatikere. Både Dewey og Mead fik in-

JANE ADDAMS, "EARLY 1930s".

spiration til deres forelæsninger i settlementet, og omvendt var Jane Addams og de andre kvinder meget optaget af de pædagogiske tanker og ideer, som universitetsfolkene formidlede.

Venskabet og samarbejdet mellem universitetsfolk og settlementet førte til oprettelse af åbne sommerskoler og af klubben *The Working People's Sociale Science Club*. I begyndelsen af 1900-tallet oprettede universitetet et institut der fik navnet *The Social Science center for Practical Training and Philanthropic and Social Work*. Jane Addams blev knyttet til instituttet. Men samarbejdet varede kun nogle få år. Allerede i 1905 besluttede universitetets rektor at lukke instituttet. Han begrundede det med, at det sociale område ikke havde tilstrækkelig videnskabelig substans og at den forskning der var udført med basis i Hull-House var uvidenskabelig. John Dewey forlod universitetet i protest og rejste til New York. Kredsen omkring Hull-House fortsatte dog med at undervise på en ny skole, *the Chicago School of Civics and Philanthropy*. I perioden 1907-20 uddannede skolen 415 socialarbejdere, der fik diplom. Trods den store søgning var det svært at skaffe økonomiske midler og da University of Chicago i 1920 igen tilbød et samarbejde måtte Hull-House acceptere, selvom universitetet og settlementet ikke længere stod for de samme ideer og mål. I 1920 åbnede universitetet socialarbejderuddannelsen ved *the School of Social Service Administration*.

Jane Addams var utrolig produktiv og aktiv i sit liv. Hun startede kvindernes fredsbevægelse i USA, i protest mod første verdenskrig og USA's engagement i kri-

gen. Selvom hun i sit hjemland blev betragtet som ultraradikal og på trods af, at hun var kvinde, blev hun i 1931 belønnet for sin indsats med Nobels Fredspris. Hun døde i 1935.

Kristeligt Studenter-Settlement

Det første settlement i Danmark, Kristeligt Studenter-Settlement, blev oprettet 1. november 1911. Det var en kreds af teologer og intellektuelle, der besluttede at begynde dette arbejde på Vesterbro i København. Dels for at være en støtte for bydelens beboere gennem frivilligt socialt arbejde. Dels for at virke for at fremme den sociale ansvarsbevidsthed i hele samfundet. Settlementet, som det hedder i daglig tale, har siden da arbejdet socialt og kulturelt på Vesterbro.

Det startede i en lille lejlighed i Revalsgade (som ikke længere eksisterer). Settlementet flyttede senere til Saxogade og Settlementets klubber og aktiviteter har gennem årene ligget flere forskellige steder på Vesterbro: Sundevedsgade, Gasværksvej, Matthæusgade. Alt efter behovet.

I dag er både Vesterbro og Settlementet forandret. Settlementet er en moderne netværksorganisation, med mange sociale og kulturelle indsatsområder, som retter sig mod storbyborgernes hverdagsliv. Også i dag foregår Settlementets aktiviteter flere steder i kvarteret

Organisationen består af et aktivt klubmiljø og en alternativ rådgivning i Dybølsgade. Beskæftigelsesprojektet Sidegaden med butikker ligger i Saxogade og Istedgade. Københavns Genbrugs Compagni, der tilbyder chauffør- og renovationsarbejderuddannelse holder til i Valdemarsgade, hvor også Studenter-Settlementets Boldklub har til huse i Idrætsfabrikken. Aktiverings- og lokalsamfundsprojektet Sydhavns Compagniet holder til udenfor Vesterbro, på Borghjergvej i Kgs. Enghave.

Settlementets arbejde bygger for en stor del på frivilligt socialt arbejde og har altid gjort det. Derfor er det muligt at eksperimentere med arbejdsmetoder på det sociale område og bl.a. derfor tog Settlementet i 1996 initiativ til udviklingsprojektet "det kvalificerede hverdagsliv". Udviklingen har også ført til at der er mange lønnede medarbejdere. Det stiller krav om en stabil økonomi og giver bindinger til såvel det offentlige som private fonde. For at understrege vigtigheden af uafhængighed regner Settlementet sig for en del af det frie sociale arbejde, som i København er organiseret i Frivilligt Forum. Settlementet har lokalt på Vesterbro et nært samarbejde med det offentlige lokalcenter og andre frivillige organisationer i et netværk, der i praksis afsøger muligheder for at udvikle et lokalt baseret velfærdsmix.

Settlementet er en selvejende institution, med en fondsbestyrelse, som øverste myndighed. Daglig leder er forstander Johs. Bertelsen. Settlementets demokratiske basis er Repræsentantskabet, der består af 40 personer valgt blandt frivillige og brugere fra de forskellige aktiviteter. Repræsentantskabet vælger også medlemmer til bestyrelsen.

Kilder:

Toynbee Hall, A. Briggs & A. Macartney, Routledge & Kegan Paul, 1984.

Kristeligt Studenter Settlement – fra privat filantropi til offentligt støttet arbejde, Anja Jørgensen, Ålborg Universitet, 1999.

Gunnel & Harald Swedner, Pionjärar i socialt arbete, Liber 1995.

Kristeligt Studenter Settlements hjemmeside: www.settlementet.dk

Fotos fra: Mary Ann Johnson (ed.): The Many Faces of Hull-House. The Jane Addams' Hull-House Museum at the University of Illinois at Chicago. 1989.